

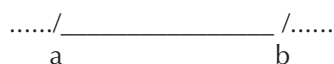
Expressió del termini d'una durada amb temps previ

CARLES RIERA

En aquesta nota ens referim a les locucions prepositives mitjançant les quals expressem, en català, el termini d'una durada amb temps previ; és a dir, quan passat un cert temps venç un terme i a partir d'aquest punt té lloc un esdeveniment, llavors, aquesta circumstància, com s'expressa?

Veurem quines són les locucions prepositives de què parlem, tractarem dels límits en l'ús d'aquestes locucions i d'algunes estructures impròpies en l'expressió del termini d'una durada amb temps previ.

L'ocurrència en un temps a partir d'un límit s'expressa, pel cap baix, amb aquestes locucions prepositives: 1) *de + temps + en/a + numeral*, 2) *d'aquí a*, 3) *al cap de* i 4) *dins (de)* o *dintre (de)*. Explicant-ho per mitjà d'un esquema gràfic, considerem dos punts (*a* i *b*) units per una línia horitzontal que significa el temps; *a* assenyalava un inici en la línia temporal i *b* un terme:

Dos aspectes a tenir en compte en l'estudi d'aquestes estructures són, l'un, la circumstància de temps –passat, present o futur– del verb i, l'altre, el referent del complement temporal que les acompanya. Ho veurem oportunament i cas per cas.

Notem que les dues primeres locucions a què ens referirem, concretament la número 1 (o sigui '*de + temps + en/a + numeral*') i la número 2 (o sigui *d'aquí a*), parteixen del punt *a* de l'esquema gràfic vist suara, mentre que la tercera locució (o sigui *al cap de*) parteix del punt *b* de l'esquema i, encara, la locució número 4 (o sigui *dins (de)* o *dintre (de)*, la més problemàtica, com ja veurem) pot partir tant del punt *a* com del punt *b*.

1. DE + TEMPS + EN/A + numeral

Amb la combinació de la partícula *de* seguida d'una circumstància de temps i les partícules *en* o *a* seguides d'un numeral marquem un terme ini-

cial (el punt *a* de l'esquema) i un terme final (el punt *b*), arribat el qual es col·loca l'acció:

- [1] *Hem de pagar d'avui en vuit.*
- [2] *D'avui a dues setmanes arriben les eleccions.*

Semblant a aquestes combinacions tenim la locució *d'ara endavant*, en la qual, seguint l'esquema gràfic de més amunt, els punts *a* i *b* coincideixen, de manera que no hi ha cap temps entre ambdós termes.

2. D'AQUÍ A

Amb la locució *d'aquí a* marquem un terme inicial (el punt *a* de l'esquema) i un terme final (el punt *b*). Exemples:

- [3] *Hem de pagar d'aquí a tres dies, d'aquí a dues setmanes, d'aquí a un any.*

Constatem que la locució prepositiva *d'aquí a* és l'única que no necessita complement temporal, perquè ja el duu: és *aquí*, equivalent de *ara*. Exemple:

- [4] *D'aquí a dues setmanes arriben les eleccions.*

Quant al temps verbal –passat, present o futur–, la locució *d'aquí a* pot usar-se amb el verb en present, en futur i en passat, però solament quan la idea '*d'aquí*' no és substituïda per algun altre terme o pel context. Així:

- [5] *Has de pagar d'aquí a dues setmanes.*

- [6] **Es posa la llet a bullir i s'hi afegeix l'arròs d'aquí a mitja hora* (que cal canviar per ... i s'hi afegeix l'arròs al cap de mitja hora).

- [7] *Hauràs de pagar d'aquí a dues setmanes.*

- [8] **La documentació dels alumnes no admesos serà destruïda d'aquí a dos mesos del començament del curs* (que cal canviar per ... serà destruïda al cap de dos mesos del començament del curs).

- [9] *Ja t'ho van dir, que havies de pagar d'aquí a dues setmanes.*

- [10] **Havies de pagar d'aquí a dues setmanes* (que cal canviar per *Havies de pagar al cap de dues setmanes*).

Paral·lelament als exemples que veurem més avall amb la construcció «dintre de poc», creiem que els que vénen a continuació, amb la construcció «d'aquí a poc», són correctes:

- [11] *D'aquí a poc rebreu les normes orientatives actualitzades de tarifació per a la dispensació privada.*
- [12] *Recomanem als companys amb expedients en curs, el termini dels quals venç d'aquí a poc, que es posin en contacte amb l'assessoria jurídica del col·legi.*

Darrere la preposició forta *fins* s'usa *d'aquí a* i no pas *dintre de*. Exemples:

- [13] *L'alcalde va afirmar que amb aquesta remodelació l'equip municipal pretén garantir la seva governabilitat fins d'aquí a un any.*
- [14] **L'alcalde va afirmar que amb aquesta remodelació l'equip municipal pretén garantir la seva governabilitat fins dintre d'un any.*

Avui s'observa un altre ús impropï, procedent probablement de l'anglès i que deu arribar al català per mitjà del castellà, de la preposició *en* igualment en expressions del termini d'una durada amb temps previ. Exemple:

- [15] *We will see in few minutes o We're seeing in few minutes → Nos veremos en pocos minutos → Ens veurem en pocs minuts → Ens veurem d'aquí a pocs minuts.*

3. AL CAP DE

Amb la locució *al cap de* marquem un terme final (el punt *b* de l'esquema) i un terme inicial (el punt *a*) equivalent a una circumstància de temps prèvia, explícita o implícita. Constatem que la locució prepositiva *al cap de* exigeix un referent del complement temporal a partir del qual (o sigui *al cap de* del qual) s'esdevé un fet; cal dir, però, que aquest referent pot ser explícit (exemples *a*) o implícit (exemples *b*):

- [16a] *Hem de pagar al cap de tres dies* (o *dues setmanes*, o *un any*) *de l'inici de curs.*

[16b] *Hem de pagar al cap de tres dies* (se suposa a partir del moment en què ens situem).

[17a] *La febre sol cedir al cap de dos o tres dies d'haver començat a prendre el medicament.*

[17b] *La febre sol cedir al cap de dos o tres dies.*

[18a] *Al cap de dues setmanes de campanya electoral arriben les eleccions.*

[18b] *Al cap de dues setmanes arriben les eleccions.*

Notem també que no hi ha limitació pel que fa al temps verbal. Vegem-ho:

[19] *Havies de pagar al cap de dues setmanes.*

[20] *Arribà l'Elvira i, al cap de cinc anys, va néixer en Mateu.*

[21] *Dalí ingressà a la Escuela de Bellas Artes de San Fernando, d'on seria expulsat al cap de cinc anys.*

S'observa avui en dia, en publicacions poc acurades, un ús impropï –calcat del castellà– de l'article contracte *als* en expressions del termini d'una durada amb temps previ¹.

[22] *Li van començar a donar aliment sòlid «als» quinze dies d'haver-lo operat → Li van començar a donar aliment sòlid al cap de quinze dies d'haver-lo operat.*

[23] *La malaltia comença «als» tres anys de vida → La malaltia comença al cap de tres anys de vida.*

Encara resta per dir, a propòsit de la locució prepositiva *al cap de*, que a vegades aquesta estructura col·lideix amb *de ... a*, és a dir que les dues preposicions *de* es redueixen a una de sola, en el qual cas cal optar per una altra estructura²:

[24] *Al cap de vint-i-quatre hores a quaranta-vuit del contagi es presenten les manifestacions de la candidiasi → De vint-i-quatre hores a quaranta-vuit després del contagi es presenten...*

[25] *Cal tenir en compte que les cèl·lules del cervell comencen a deteriorar-se greument al cap de 4 a 6 minuts de no rebre oxigen → ... comencen a deteriorar-se greument de 4 a 6 minuts després de no rebre oxigen.*

4. DINS (DE) O DINTRE (DE)

Amb les preposicions o locucions

prepositives³ *dins (de)* o *dintre (de)* marquem primàriament l'ocurrència en un temps comprès entre dos moments, l'inicial (el punt *a* de l'esquema) i el final (el punt *b*), però secundàriament marquem també l'ocurrència en un temps a partir d'un límit (concretament, el punt *b* de l'esquema). Exemples:

[26] *Hem de pagar dins (o dintre) (de) tres dies (o dues setmanes, o un any).*

[27] *Hem de pagar dins (o dintre) (de) tres dies (o dues setmanes, o un any) a partir de l'inici de curs.*

Així, l'exemple (26) vol dir, d'acord amb el sentit primari, que disposem de tres dies, dues setmanes o un any per a pagar (com és ara un deute, una factura, etc.); ara bé, d'acord amb el sentit secundari, pot voler dir també que hem de pagar un cop passats tres dies, dues setmanes o un any (s'entén a partir d'avui); així mateix l'exemple [27], amb l'única diferència que el terme a partir del qual cal pagar no és *avui* sinó *l'inici de curs*.

Semblantment al cas de la locució prepositiva *al cap de* vist també més amunt, la locució prepositiva *dins (de)* o *dintre (de)* demana, explícitament o implícitament, un referent del complement temporal a partir del qual (o sigui *dins el qual* o *dintre el qual*) s'esdevé un fet:

[28] *Dins / dintre (de) dues setmanes a partir d'avui arriben les eleccions.*

[29] *Dins / dintre (de) dues setmanes arriben les eleccions.*

No totes les locucions de què aquí tractem es comporten de la mateixa manera segons el temps verbal –passat, present o futur– del verb precedent. Així, per exemple, fora de context, creiem que no són possibles les variants *a* –construïdes en temps en passat– dels exemples següents, amb *dins (de)* o *dintre (de)*:

[30a] **Arribà l'Elvira i, dintre (de) cinc anys, va néixer en Mateu.*

[30b] *Arriba l'Elvira i, dintre (de) cinc anys, neix en Mateu.*

[30c] *Arribarà l'Elvira i, dintre (de) cinc anys, naixerà en Mateu.*

[31a] **Dalí ingressà a la Escuela de Bellas Artes de San Fernando, d'on seria ex-*

pulsat dintre (de) cinc anys.

[31b] *Dalí ingressa a la Escuela de Bellas Artes de San Fernando, d'on és expulsat dintre (de) cinc anys.*

[31c] *Dalí ingressarà a la Escuela de Bellas Artes de San Fernando, d'on serà expulsat dintre de cinc anys.*

Notem que sí que podríem trobar un context, amb la versió *a* d'aquests exemples, en què fossin possibles àdhuc amb un temps verbal en passat:

[32a] *Els fets van anar així: arribà l'Elvira i, dintre (de) cinc anys, va néixer en Mateu.*

[32b] *Segons diu la història, Dalí ingressà a la Escuela de Bellas Artes de San Fernando, d'on seria expulsat dintre (de) cinc anys.*

A propòsit de la locució *dins (de)* o *dintre (de)* ja hem dit, més amunt, que tant pot assenyalar –primàriament– l'ocurrència en un temps comprès entre els seus moments inicial i final com –secundàriament– l'ocurrència en un temps a partir d'un límit. Aquest segon sentit de la locució hi ha obres lexicogràfiques que el condemnen, però de fet és ja antic i en tenim documentació:

[33] *No seré viu dintre una hora* (Cobles del cavaller, *Cançon. Aguiló, DCVB, s.v. dintre*)

[34] *Si dita aygua no és fora dintre dits tres anys, lo dit Pons no s'obliga a cosa ninguna* (doc. a. 1643, *Hist. Sóller, I, 119, DCVB, s.v. dintre*). Cas de neutralització.

Aquest ús deu provenir de l'extensió «en el límit» del primer sentit; és a dir, encara que, de primer, *dins (de)* o *dintre (de)* degué significar «un temps entre dos termes» (o sigui de *a* a *b*, en l'esquema de dalt), aviat emergí el sentit de «a partir d'un punt amb un temps previ» (o sigui a partir de *b*, en l'esquema). Notem com en els següents exemples, també antics, ambdós valors de *dintre* queden neutralitzats i tant podem entendre-ho d'una manera com de l'altra:

[35] *pus que tan gran haver hauríem Nós, e la gent de la terra, a pagar, e açò haurien-nos pagat dintre cinc dies* (Jaume I, *Cròn., 122, DECat, s.v. dintre*)

1. Cf. *Manual de redacció científica*, pp. 169-170, *al cap de*.

2. Cf. *Manual de redacció científica*, pp. 245-246.

3. Notem que les partícules *dins* o *dintre* poden anar seguides de la preposició *de* segons unes regles de preferència; vegeu RUAIX, *Observ.*/2, p. 49.

Heus ací: «haurien-nos pagat dintre cinc dies» pot ser que sigui el marge de temps per a pagar (cinc dies) o el terme (al cap de cinc dies) a partir del qual haver de pagar.

[36] *e. un dix que si dins mija hora no eixia de la presó, que de ma vida no-n tenia de eixir* (Ag. II, 75; I, 352)

Semblantment, «dins mija hora» pot ser el marge de temps de què hom disposa per a sortir de la presó, o bé pot ser el terme al cap del qual és l'eixida.

Vistos, doncs, aquests exemples, sembla que no podem censurar taxativament l'ús de la locució prepositiva *dins (de)* o *dintre (de)* en el sentit de «a partir d'un punt amb un temps previ», si bé no totes les obres lexicogràfiques admeten aquest ús. Consultant el *Diccionari castellà-català*, d'Enciclopèdia Catalana, s.v. *dentro*, trobem que «dentro de... días, semanas, meses, etc.» correspon, en català, a *d'aquí a... dies, setmanes, mesos, etc.* En aquest mateix diccionari llegim que «dentro de poco» correspon a *d'aquí a poc* o a *abans de gaire*. La *Gramàtica del català contemporani* (vol. II, p. 1711) dóna, per un costat, l'exemple «Dintre d'una setmana comença la campanya electoral» i, per altre costat, assenyala (vol. III, p. 2885): «Segons el DIEC, *dintre de dos mesos* no és sinònim de *d'aquí a dos mesos* (sinó de *en el termini de dos mesos*), però l'ús ordinari les fa sinònimes.»

Així, nosaltres no creiem que els exemples següents siguin incorrectes:

[37] *Dintre de poc rebreu les normes orientatives actualitzades de tarifació per a la dispensació privada.*

[38] *Recomanem als companys amb expedients en curs, el termini dels quals venç dintre de poc, que es posin en contacte amb l'assessoria jurídica del col·legi.*

[39] «*Això és la meva sang, la sang de l'aliança...*», *paraules que tornarem a dir dintre de poc quan demanarem a l'Esperit Sant que les ofere-*

nes de pa i vi es converteixin en el Cos i la Sang de Crist.

Mirant què passa en altres llengües, constatem com el castellà fa un ús abundant de la locució *dentro de* en el sentit de «a partir d'un punt amb un temps previ», però també en italià poden tenir aquest valor expressions com ara *entro due giorni*, *entro un mese*. L'anglès, en canvi, sembla que distingeix entre un fet que ocorre dins un període de temps (usa, en aquest cas, la preposició *within*) i un fet que ocorre després d'un límit temporal (usa, en aquest cas, la prep. *in*)⁴.

Vegem, per acabar, un darrer exemple, la versió *b* del qual és més planera i entenedora que la *a*:

[40a] *Aleshores les germanes fan els primers vots, que hauran de renovar cada 365 dies dintre de cinc anys.*

[40b] *Aleshores les germanes fan els primers vots, que hauran de renovar cada any durant cinc anys.*

En resum, doncs, *dins (de)* o *dintre (de)* té un sentit primari (o propi) que expressa l'ocurrència en un temps comprès entre dos moments i té un sentit secundari (o impropï), però admissible, marcant l'ocurrència a partir d'un límit, si bé ambdós sentits a vegades es neutralitzen. ◆

Bibliografia

- *Diccionari castellà-català*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1985.
- *Gramàtica del català contemporani*, I, II, III, Empúries, Barcelona 2002.
- HEVLY, Martin Louis, *Gramàtica anglesa*, 5, Ruaix, Moia 2003
- RIERA, Carles, *Manual de redacció científica. El llenguatge de les ciències de la salut*, Claret, Barcelona 2005.
- RUAIX, Josep, *Observacions crítiques i pràctiques ... / 2*, Ruaix, Moia 1995.

Abús de 'tot + gerundi'

JOSEP RUAIX I VINYET

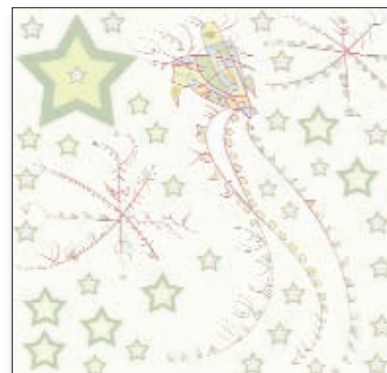
Si bé és veritat que el mot *tot* acompanya sovint el gerundi indicant la idea de simultaneïtat o la d'oposició, cal alertar contra l'abús de posar sistemàticament aquest *tot* davant de gerundi, abús en què avui cauen molts usuaris de la llengua, interpretant, potser, que «així és més català» i, per tant, cometent un hiperpurisme. Exemples:

«... la fe realitzada com una vida que Déu mateix inspira i comunica, la qual esclata en la senzillesa i sociabilitat humanes *tot* prenent la forma del «testimoni»». Hauria de dir: ... *esclata en la senzillesa i sociabilitat humanes prenent la forma del «testimoni»*).

«Ens referirem breument a tal cosa, *tot* deixant per a una altra ocasió l'estudi aprofundit.» Hauria de dir: *Ens referirem breument a tal cosa, deixant per a una altra ocasió l'estudi aprofundit*.

Mirem, doncs, de fer servir el reforç *tot* davant el gerundi **únicament quan vulguem remarcar la simultaneïtat o l'oposició**. ◆

Dins *Observacions... / 1*, p. 128

4. Exemples extrets de Hevly, *Gramàtica anglesa*, 5, p. 367: *You must pay within two weeks* = Has de pagar dins un límit [termini] de dues setmanes; *You must pay in two weeks* = Has de pagar d'aquí a dues setmanes; *We'll have to reevaluate the situation within/in five years* = Haurem d'avaluar de nou la situació dintre de cinc anys [o al cap de cinc anys]; segons Hevly, «*within five years* destaca un límit de temps, mentre que *in five years* destaca un punt de temps d'aquí a cinc anys» (*Gramàtica anglesa*, 5, p. 290, n. 33).